

Куліш А., Мирончук Н.М. Професійне самовдосконалення майбутніх педагогів // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 71-74

*Анастасія Куліш, магістрант ННІ філол. та журналіст.;
Н.М. Мирончук, канд. пед. наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

Професійне самовдосконалення майбутніх педагогів

Щоб відповідати високому званню вчителя, кожен юнак чи дівчина, які вирішили присвятити себе педагогічній професії, повинні розвивати в собі готовність до складної й багатогранної діяльності. А для цього недостатньо просто бути таким, яким ти є у даний момент. Потрібно виробити у собі прагнення стати кращим, усувати вади у характері й формувати нові риси та якості, що необхідні не просто для життя, а для професійно-педагогічної діяльності зокрема.

Успішність педагогічної діяльності багато в чому залежить від уміння і здатності педагога мобілізувати свої зусилля на систематичну розумову працю, раціонально будувати свою діяльність, переборювати труднощі під час самостійної підготовки до занять, знімати емоції й психічні перевантаження, керувати своїм емоційним станом. Ці якості не даються від народження чи у вигляді додатку до диплома про вищу педагогічну освіту, а є результатом довготривалої роботи над собою.

У педагогіці і психології така робота має назву самовиховання.

Мета статі полягає у характеристиці сутності, змісту та ролі самовиховання у розвитку особистості майбутнього педагога.

В. О. Сухомлинський у своїй працях [4; 5] зазначав, що молода особа стає справжньою людиною лише тоді, коли він навчиться пильно вдивлятися не лише в світ, що оточує її, а й у саму себе, коли вона прагне пізнати не тільки речі, явища навколо себе, а й свій внутрішній світ, коли сили її душі спрямовані на те, щоб зробити себе кращою, досконалішою.

Самовиховання починається з того часу, коли людина починає усвідомлювати себе як особистість, починає розуміти норми та вимоги суспільства, власні потреби і може правильно оцінювати свої вчинки. Самовиховання бере свій початок у підлітковому віці, проте його ефективність значно зростає у юнацькому віці.

Від вибору особистісних ціннісних орієнтацій та їх узгодженості залежать світогляд студента, його життєві принципи, переконання й професійна спрямованість, характер самоактуалізації, самореалізації й самоутвердження [2, с. 198].

Самоактуалізація – постійне прагнення людини до повного виявлення і розвитку особистісних потенційних можливостей та до їх реалізації.

Самореалізація – свідомо, цілеспрямована матеріально-практична, соціальна й духовна діяльність особи, скерована на реалізацію власних сил, здібностей, можливостей, життєвих настанов.

Самоутвердження – намагання утвердитися в певному соціальному статусі й соціальній ролі.

Самовиховання студента розуміють як організовану, активну й цілеспрямовану його діяльність, скеровану на систематичне формування й розвиток позитивних та усунення негативних якостей особистості відповідно до усвідомлених потреб і вимог суспільства, професійної діяльності, а також на реалізацію особистої програми розвитку.

Самовиховання майбутніх фахівців здійснюється через пояснення значення, актуальності процесу самовиховання для всебічного розвитку особистості; виховання вміння адекватно оцінювати себе; виховання готовності до співпраці з дорослими, які можуть дати поради, рекомендації щодо самовиховання.

Самовиховання можливе за умови наявності в індивіда здатності ставити перед собою значущі цілі. Воно нерозривно пов'язане із здатністю людини до самоаналізу і самооцінки, з її умінням контролювати свою поведінку і діяльність.

Самовиховання може бути спрямоване на виховання розуму (інтелектуальна сфера), почуттів (емоційна сфера), волі (вольова сфера). Однак провідною в самовиховному процесі є вольова сфера, яка забезпечує саморегуляцію внутрішнього світу людини згідно з оточуючою дійсністю.

Для педагога робота над собою – необхідна передумова набуття й збереження професіоналізму. Самовиховання — цілеспрямований процес, він є продовженням професійного виховання, коли майбутній учитель з об'єкта виховного впливу (“Я – студент, нехай мене вчать”) перетворюється на суб'єкт організації власної життєдіяльності (“Я – майбутній спеціаліст, готую себе до цього”). Отже, найважливіша умова виникнення потреби у професійному самовихованні для майбутнього вчителя – це перехід його з позиції учня на позицію спеціаліста [5].

Самовиховання майбутнього вчителя починається із усвідомлення різниці між уявленням про себе як майбутнього професіонала і його реальними можливостями. Мотивом-збудником роботи над собою є розуміння невідповідності між “Я-реальним” і “Я-ідеальним”. Це є можливим у тому випадку, якщо у майбутнього вчителя наявний професійний ідеал і є здатність до самопізнання. Найпростіший і в той же час найнадійніший спосіб формування професійного ідеалу – самостійне вивчення психолого-педагогічної й філософської літератури, знайомство з життям і творчістю видатних педагогів з метою пошуку свого ідеалу вчителя.

У керівництві самовихованням студентів важливо особливу увагу звертати на формування й розвиток внутрішніх передумов [6].

Цілеспрямованість, осмисленість, стійкість професійного самовиховання залежать насамперед від: наявності професійного ідеалу; вольових властивостей майбутнього педагога; мотивів вибору студентом педагогічної професії; морально-психологічного клімату в студентській групі; стилю керівництва й стилю спілкування професорсько-викладацького складу; фактору вільного часу; організації та постійного удосконалення навчальної і самостійної роботи студентів; залучення студентів до різноманітної позанавчальної роботи [2].

Вивчення студентів, їх життєвої позиції та її впливу на характер поведінки особистості дає змогу простежити зв'язки між зовнішніми і внутрішніми факторами самовиховання, розвиток самовиховання в процесі, наприклад, навчально-пізнавальної діяльності. Це дає змогу подолати відомий відрив самовиховання від реальних процесів життя, замикання його у сфері самоаналізу. В основі розвитку самовиховання – становлення та рух взаємопов'язаних процесів усвідомлення особистості та зміни позицій вихованця в його взаємодії із зовнішнім світом.

Отже, професійне самовдосконалення особистості включає в себе три взаємопов'язаних компоненти: самопізнання, самоконтроль та саморегуляцію, саморозвиток. Обов'язковим інструментом кожного з них є рефлексія (тобто діяльність людини, яка спрямована на осмислення власних дій, своїх внутрішніх станів, почуттів, переживань, аналіз цих станів та формулювання відповідних висновків).

Сьогодні важливим завданням вищого навчального закладу повинно бути створення психолого-педагогічних умов для формування у майбутніх спеціалістів здатності покласти на себе відповідальність за власні дії та вчинки, бути самодетермінованою, самодостатньою особистістю, яка прагне особистісного та професійного самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Волкова Н.П. – К.: "Академія", 2001. – 576 с.
2. Синица И.Е. Педагогический такт и мастерство учителя / Синица И.Е.; пер. с укр. – М., 1983. – 248 с.
3. Педагогический эксперимент – основной метод педагогических исследований / под ред. Беляевой А.П. – СПб., 1992. – 48 с.
4. Сухомлинський В.О. Виховання і самовиховання / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.5. – С.229-239.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори: у 5 т. – К., 1976. – Т.2. – С. 419-656.
6. Кіліченко О.І. Професійне самовиховання майбутніх учителів початкових класів як педагогічна проблема / Кіліченко О.І. // II Вісник Прикарпатського університету. Серія педагогічних наук. Вип. 2. – Івано-Франківськ, 1999. – С. 43-51.

